

Оксана Жизномірська,

кандидатка психологічних наук,
доцент кафедри педагогіки, психології та інклюзивної освіти
Тернопільського обласного комунального
інституту післядипломної педагогічної освіти

ОСОБИСТІСНІ ПОЗИЦІЇ СУЧАСНИХ ПІДЛІТКІВ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Соціально-політичні, економічні та освітні реформи, що відбуваються в нашій державі спонукають сучасну учнівську молодь до переорієнтування, переформатування власних цінностей, позицій, прагнень та бажань. Молода людина, перебуваючи у форматі освітніх змін, намагається досягти успіху в своїй діяльності, зайняти лідерську позицію, стати авторитетом у певній спільноті друзів, однолітків, однокласників/однокласниць, прагне до конструктивного та рівноправного спілкування, а також очікує оптимістичного «настрою» від оточуючих (учителів, батьків, рідних) тощо. Зрозуміло, що сучасні підлітки вдаються до фемінної та маскулінної поведінки, мають різні вподобання щодо власного презентування, вірніше самоствердження, що є значущим в особистісному становленні «Я» школяра/школярки. Очевидним є той факт, що в сучасних підлітків переважають особистісні позиції, такі як прагнення продемонструвати себе або позитивними, або негативними якостями, рисами, формами та водночас вони виявляють бажання самореалізуватися в навчальній, позанавчальній діяльності. Поряд з цим, в учнів/учениць перехідного віку виникають також прагнення до відстоювання власної гідності, правоти, домінування, відвертості та незалежності у своїх думках, баченнях, намірах.

Питаннями ґендерного виміру займалися такі сучасні українські вчені, як Т. Говорун, О. Кізь, О. Кікінежді, В. Кравець та інші вчені.

Так, дослідниці ґендерного спрямування Т. Говорун і О. Кікінежді вважають, що індивід будь-якого віку, засвоюючи «схему» власної статі, інтеріоризує ті конативні зразки, моделі, сценарії, що є найбільш поширеними в його середовищі [1]. Однак, у період дорослішання відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості особистості, що проявляється в активному пошуку засобів, форм її самоствердження та самореалізації. У зв'язку з цим підростаюча особистість може «вбирати» вже існуючі схеми, що в подальшому мають сприяти різним рівням прояву самоствердження, або, навпаки, створювати нові власні «матриці-самоствердження», які безумовно виступають для неї більш значущими, ніж попередні.

Як підкреслює академік В. Кравець, для хлопців-підлітків важливим є досягнення авторитету в референтному оточенні за допомогою певних особистісних якостей таких, як сили, мужності, відважності у власних міркуваннях, натомість для дівчат цього віку є прагнення стати

привабливими, красивими не лише для себе, але й для представників чоловічої статі [1; 2].

Поряд з цим, О. Кізь фокусує увагу на ґендерній рівності особистості, зокрема створення безпечного освітнього середовища, що сприятиме засвоєнню психологічних знань, а також учнівству буде значно легше вибудувувати свою траєкторію навчання та виховання й особистісного становлення «Я». Отже, гуманістичні цінності, дитиноцентризм мають бути визначальними орієнтирами для особистості вчителя [2; 3]. Цілком погоджуємося з науковими позиціями вищезазначених учених і вважаємо, що особистість дорослого (батьки, учителі, рідні) створюючи сприятливе середовище для дітей, зрештою позитивно впливають на формування ґендерної рівності представників обох статей.

Варто зазначити, що сьогодні спостерігається тенденція до швидкоплинної інформації, створення різних медіапродуктів, що мотивують сучасну учнівську молодь до мислення нового формату, розробки інноваційно-інтелектуального контенту, що власне кажучи, іноді суспільство не в змозі так швидко та позитивно відреагувати на певні «молодіжні кроки» представників жіночої та чоловічої статей до їх особистісного та соціального зростання. Вважаємо, що підлітки (дівчата та хлопці), можуть презентувати себе як конструктивними, так і деструктивними формами поведінки та спілкування в навчально-виховному процесі. Водночас ґендерні позиції учнів/учениць підліткового віку спрямовані на виявлення себе, демонстрування власних принципів, пріоритетів, переваг перед молодіжною спільнотою та спільнотою значущих дорослих. Вважаємо, що кожна підростаюча особистість вибудовує власну життєву стратегію ґендерного шляху до самоствердження та самопрезентування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ґендерні дослідження: прикладні аспекти : монографія / [В. П. Кравець, Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді та ін.] ; за наук. ред. В. П. Кравця. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 448 с.
2. Дитинство без насилля : суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. М. Кікінежді. – Тернопіль : Стереарт, 2014. – 802 с.
3. Кізь О. Університетська освіта: впровадження інноваційних ґендерно-освітніх технологій / О. Кізь // Наука та інноватика: вітчизняний і зарубіжний досвід : матеріали круглого столу (Черкаси, 15 травня 2015 р.). – Черкаси : ЧНУ, 2014.